Heikki Hiilamo
Professori, sosiaalipolitiikka
Sosiaalitutkimuksen laitos
Helsingin yliopisto

Tulevaisuusvaliokunta keskiviikko 16.01.2019 klo 09:00 / VNS 5/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

Kiitän mahdollisuudesta lausua työn murrosta käsittelevästä selonteosta. Keskityn lausunnossani saadun toimeksiannon mukaisesti yhteen laajaan teemaan eli pitkäaikaistyöttömien ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien osallistumisen mahdollisuuksiin työn murroksen olosuhteissa. Tämä liittyy ennen muuta toimenpide-ehdotuksiin 12 (Laaja-alainen keskustelu sosiaaliturvan vaihtoehdoista) ja 13 (Luodaan työikäisille ihmisille kannustimet palkkatyön lisäksi laajemmin myös muuhun toimeliaisuuteen, kuten opiskeluun ja vapaaehtoistyöhön).

Laaja ja kiinnostava selonteko pitää sisällään vaikean ristiriitaisuuden. Yhtäältä puhutaan työllisyysasteen nostamiseen välttämättömyydestä ja toisaalta ennustetaan perinteisen palkkatyön syvää murrosta. Jälkimmäiseen liittyy vakava eriarvoistumisen uhka: miten kaikki pysyvät mukana tulevaisuuden työmarkkinoilla, jota luonnehtii tekoäly käyttö, digitaalisuus ja alustatalous? Selonteossa nostetaan perustellusti esiin tarve taata tulevaisuudessa kaikille suomalaisille mahdollisuus osallistua yhteisen hyvinvoinnin rakentamiseen. Tämä tarkoittaa, että meidän on laajennettava käsitystä osallistumisesta.

Nykyisen sosiaaliturvamme lähtökohtana on osallistuminen perinteiseen palkkatyöhön. Tunnetun sanonnan mukaan ”työ on parasta sosiaaliturvaa”. Työmarkkinoiden polarisaatiosta kertoo se, että talouskasvukaan ei näyttäisi vähentävän tehokkaasti pitkäaikaistyöttömien määrää eikä näyttäisi tuovan työmarkkinoille niitä, jotka ovat sieltä lähteneet. **Miten pitkäaikaistyöttömät ja työmarkkinoilta etääntyneet työikäiset suomalaiset voisivat osallistua yhteiskuntaa, jos heille ei ole tarjolla perinteistä palkkatyötä?**

London School of Economics –yliopiston professori Anthony Atkinsonin (1944-2017) oli yksi ensimmäisistä kansainvälisistä tutkijoista, jotka kiinnittivät huomiota siihen, että mukaan työelämä on muuttunut ja muuttuu yhä enemmän tulevaisuudessa ja että sosiaaliturvan on muututtava sen mukana (samansuuntaisia ajatuksia on esittänyt myös filosofi Philip van Parijs (1995). Atkinson (1996, 2015) ei kuitenkaan kannattanut universaalia perustuloa, vaan omaa keksintöään, osallistumistuloa. Se poikkeaa perustulosta kahdella

tavalla. Osallistumistulo täydentää muuta sosiaaliturvaa eikä korvaa sitä. Toiseksi osallistumistuloa maksetaan ”osallistumisen” eikä maassa asumisen tai kansalaisuuden perusteella (universaali perustulo).

Kartoitin vuosina 2016 ja 2017 valtioneuvoston kanslian tilaamassa hankkeessa osallistavan sosiaaliturvan malleja Suomessa tulevaisuudessa (Hiilamo ym. 2017a). Selvityksemme tavoitteena oli tarkastella nimenomaan osallistumistulon mahdollisuuksia Suomessa. Kohderyhmänämme olivat työmarkkinatuen saajat sekä ne työikäiset, joiden työmarkkinatuki on evätty.

Hankkeen tavoitteena oli selvittää, miten nykyistä sosiaaliturvajärjestelmää, erityisesti työttömyysturvaa, voitaisiin käyttää nykyistä laajemmin työttömien osaamisen kehittämiseen, työelämäosallisuuden vahvistamiseen, työmarkkinoilta syrjäytymisen ehkäisemiseen ja työllistymiskynnyksen alentamiseen. Lähtökohtana oli, että osallistuminen selvityksessä määriteltyyn toimintaan tuottaa mainittuja lopputulemia. Raportissa pohdimme Saksan, Tanskan ja Hollannin mallien mahdollista toimivuutta ja rajoitteita suomalaisessa kontekstissa.

Vaihtoehto perustulolle

Aikaisemmat kokeilut, sekä Suomen sosiaaliturvajärjestelmän tietyt piirteet viittaavat kuitenkin siihen, että puhdaspiirteinen perustulo ei välttämättä lisää sosiaaliturvan osallistavuutta eikä kannusta työhön (Hiilamo 2016). Yhdysvalloissa ja Kanadassa 1970-luvulla toteutetuissa pienituloisille perheille suunnatuissa perustuloa muistuttavan takuutulon kokeiluissa työllisyys laski erityisesti pienten lasten äideillä, jotka jäivät pidemmäksi aikaa kuin ennen kokeilua kotiin hoitamaan lapsia. Yksi syy oli se, että kokeillun takuutulon eri tulonsiirron tasot olivat kaikki korkeampia kuin sosiaaliturva, jonka ne korvasivat. Suomessa vähimmäismääräiset äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahat sekä kotihoidon tuki, samoin opintotuki, ovat tasoltaan alhaisempia kuin julkisuudessa esillä olleet ehdotukset perustulosta. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sitä, että perustuloa saavat vanhemmat – ja erityisesti äidit – olisivat pidempään kotona lapsia hoitamassa, ja opiskelijat opiskelisivat pidempään ennen työmarkkinoille siirtymistä. Suomen perustulokokeilussa ongelmat vältettiin sillä, että perustulo oli suunnattu vain työttömille (Kangas ja Pulkka 2016).

Ehdotimme Suomeen osallistumistuloa, jossa osallistuminen määritellään laajasti sosiaalisesti hyödyllisenä toimintana (Hiilamo ym. 2017a). Ehdotimme, että työmarkkinatuki maksettaisiin saman suuruisena osallistumistulona. Osallistumisesta voitaisiin maksaa lisäksi – esimerkiksi ehkäisevänä toimeentulotukena – kulukorvauksia kuten nykyään kuntouttavasta työtoiminnasta.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI
VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
STATSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES

Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos, PL 54 (Unioninkatu 37), 00014 Helsingin yliopisto
puh. 0294 1911
Institutionen för politik och ekonomi, PB 54 (Unionsgatan 37), FI-00014 Helsingfors universitet
tel. 0294 1911
Department of Political Science, P.O. Box 54 (Unioninkatu 37), FI-00014 University of Helsinki
tel. 0294 1911

Osallistumistulo ei korvaisi aktiivisen työvoimapolitiikan toimia, vaan tulisi osaksi kuntien (maakuntien) sosiaalityötä. Osallistavaan sosiaaliturvaan voisi kuulua järjestötyötä, koulutusta, huolenpitoa läheisistä tai muista lähimmäisistä. Se voisi myös ruokapiirejä, vaatekeräyksiä, lukupiirejä, vertaistukiryhmiä, vanhusten ulkoiluttamista ja ostosten tekemistä sekä lastenhoitoa.

Kunnat, maakunnat, järjestöt, urheiluseurat, aikapankit ja seurakunnat ja muut tahot voisivat tarjota vaihtoehtoja osallistavan sosiaaliturvan muodoiksi. Myös muut tahot, mukaan lukien vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevien henkilöiden verkostot, voisivat keskenään organisoida ”osallisuustoimintaa” osuuskuntien tai aikapankkien avulla. Osallistavaan toimintaan voisi kuulua myös yrityksissä tehtävää työtä, mutta tällöin työstä olisi maksettava palkkaa.

Miten osallistuminen määriteltäisiin ja miten sitä valvottaisiin? Mallissamme sosiaalityössä määriteltäisiin, millainen toiminta hyväksytään osallistumiseksi ja seurattaisiin osallistumista. Oletuksena olisi, että jokainen työmarkkinatuen saaja esittäisi hyväksyttävän osallistumisen muodon ja tavan. Tämä voisi tapahtua suoraan hakijan aloitteesta tai yhdessä hakijan ja sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa. Lähtökohtana olisi se, että jokaiselle etsitään kykyjä ja mahdollisuuksia vastaava osallistumistoiminta. Emme ehdota tiukkaa valvontaa. Mallimme toimisi pikemminkin luottamuksen varassa.

Jos hakija ei halua osallistua mihinkään toimintaan, hän ja jäisi passiivituen varaan. Sosiaalityöntekijä ilmoittaisi näissä tapauksissa Kelaan, joka alkaisi maksaa passiivitason tukea. Mallissamme passiivituen taso olisi sama kuin Kelan maksaman toimeentulotuen perusosa. Osallistumattomuus ei kuitenkaan johtaisi toimeentulotuen sanktioihin eli määräaikaiseen perusosan alentamiseen.

Eikö osallistava sosiaaliturva vaatisi runsaasti byrokratiaa? Atkinson huomauttaa, että nykyjärjestelmä sisältää runsaasti tarveharkintaa. Osallistumisen määrittely olisi kategorinen päätös ja sellaisena helpompi kuin esimerkiksi tulojen ja varallisuuden arviointi.

Miksi osallistumistuloa ei voisi maksaa ehdoitta kaikille? Anthony Atkinsonin mukaan yhteiskunnan tuki ei kuulu niille, jotka haluavat omistaa elämänsä vapaa-ajalle. Atkinson haluaa tulkita osallistumisen myönteisesti eli merkkinä vastavuoroisuudesta. Tuen saaminen on tällöin luonnollisesti perustellumpaa ja järjestelmälle on helpompi saada poliittista tukea. Osallistumistuloa kokeillaan paraikaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja kuntien yhteishankkeessa, jossa osallistumistulo on uusi sosiaalityön väline.

Nuorten osallistumistulo

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI
VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
STATSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES

Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos, PL 54 (Unioninkatu 37), 00014 Helsingin yliopisto
puh. 0294 1911
Institutionen för politik och ekonomi, PB 54 (Unionsgatan 37), FI-00014 Helsingfors universitet
tel. 0294 1911
Department of Political Science, P.O. Box 54 (Unioninkatu 37), FI-00014 University of Helsinki
tel. 0294 1911

Yhtenä tulevaisuuden toiminta-alueena selonteossa otetaan esille koulutuksen, harjoittelun ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten eli NEET-nuorten määrä on Suomessa lisääntynyt huolestuttavasti. Työelämästä syrjäytymisen syyt ovat moninaisia. Työllistymisen näkökulmasta vaikeassa tilanteessa ovat esimerkiksi nuoret, joiden opiskelu- tai työkyky on alentunut. Suomen nykyisessä sosiaaliturvajärjestelmässä on merkittäviä ongelmia nuorten kannustamisessa opiskeluun ja työhön. Työmarkkinatuen ja toimeentulotuen passiivinen saaminen voi olla ainakin lyhyellä tähtäimellä taloudellisesti kannattavampaa kuin opiskelu ja pienimuotoinen työssäkäynti.

Teimme yhdessä tutkijaryhmäni kanssa 2017 julkaistussa selvitysmiesraporissa useita ehdotuksia syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja nuorten osallistumismahdollisuuksien edistämiseksi (Hiilamo ym. 2017b). Ehdotin yhtenä keinona edistää nuorten osallisuutta ja ehkäistä syrjäytymistä alle 25-vuotiaille nuorille suunnattua osallistumistuloa.

Nuorten osallistumistulo korvaisi sen kohderyhmään kuuluvilla nuorilla toimeentulotuen, ja työmarkkinatuen. Toisin sanoen perustoimeentulotukea ja työmarkkinatukea ei myönnettäisi ilman ammatillista tutkintoa oleville alle 25-vuotiaille nuorille eikä vain lukiokoulutuksen varassa oleville nuorille. Kunnille jäisi mahdollisuus myöntää nuorille täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea.

Toimeentulon turvaavan tulon tai etuuden hankkiminen on kaikille kansalaisille ja erityisesti ilman vanhempien tukea oleville nuorille ehdoton välttämättömyys. Tämä tarjoaa palvelujärjestelmälle mahdollisuuden kohdata nuoret ja tarjota heille inhimilliseen pääoman investoimiseen liittyviä palveluita eli toisin sanoen kannustaa heitä koulutuksen ja työn avulla kohti itsenäistä elämää.

Nuorten osallistumistulon eli etuuden sekä siihen liittyvän velvoittavan toiminnan ja palveluiden avulla voitaisiin ohjata ja kannustaa nuoria nykyistä paremmin opiskeluun, työhön, työpajatoimintaan, kuntouttavaan työtoimintaan tai muuhun aktiiviseen toimintaan. Osallistumistuloa maksettaisiin eri tasoilla: perustasolla tuen taso määräytyisi perustoimeentulotuen mukaan ja aktiivitasolla nykyisen työmarkkinatuen tason mukaan.

Korotettu taso voisi olla tarkoitettu niille nuorille, joiden opiskelu- ja työkyky on alentunut ja jotka ovat erityisten tukitoimien tarpeessa. Mahdollinen korotettu osallistumistulo olisi takuueläkkeen tasolla. Opiskelun ja työelämään osallistumisen, jos edellytyksiä tähän on, tulisi olla aina ensisijaista eläkkeeseen nähden. Korotettu tuki voisi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, missä alle 25-vuotias nuori on jo saanut opiskeluun kuntoutusrahaa ja opinnot ovat päättyneet, mutta nuorella on vaikeuksia työllistyä työmarkkinoille. Tutkimuksen mukaan nuoren kuntoutusrahan päätyttyä hyvin moni nuori päätyy työkyvyttömyyseläkkeen tai toimeentulotuen saajaksi (Koskenvuo 2011).

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI
VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
STATSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES

Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos, PL 54 (Unioninkatu 37), 00014 Helsingin yliopisto
puh. 0294 1911
Institutionen för politik och ekonomi, PB 54 (Unionsgatan 37), FI-00014 Helsingfors universitet
tel. 0294 1911
Department of Political Science, P.O. Box 54 (Unioninkatu 37), FI-00014 University of Helsinki
tel. 0294 1911

Osallistumistuloon liittyvät nuorten palvelut kannustaisivat nuoria opiskeluun ja työhön. Tärkeä kysymys on se, miten tukipalvelua tarjoavaan yksikköön voitaisiin koota riittävä asiantuntemus ja resurssit koordinoida nuorten ohjaamista opiskelua ja työllistymistä tukeviin palveluihin mukaan lukien Kelan kuntoutuspalvelut.

Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että kaikille suunnatut toimet ovat tehokkaampia kuin kohdennetut toimet (Hyggen 2015). Toisaalta ilman toisen asteen tutkintoa olevilla nuorilla on kivinen tie päästä itsenäiseen elämään. Lisäksi pitkään jatkunut NEET-status sisältää erityisiä riskejä.

Opintorahan ja muiden etuuksien suhde on kuitenkin merkittävä tekijä nuorten pohtiessa opiskelumahdollisuuksiaan ja -motivaatiotaan. Nuorten osallistumistulo on selvästi korkeampi etuus kuin opintotuen opintoraha. Ero korostui syksyn 2017 opintorahan leikkauksen jälkeen. Opintotukeen kuuluu valtion takaama lainaosuus eikä opiskelua voi suoraan verrata sosiaalisena riskinä työttömyyteen tai köyhyyteen. Lisäksi on otettava huomioon se, että opiskelu on ilmaista ja että opintolainasta voi tehdä opintolainavähennyksen.

Ongelmaksi voi muodostua se, että nuoret jäävät osallistumistulolle (nk. lukkiutumisefekti), vaikka heidän olisi muun muassa tulevien työmahdollisuuksiensa kannattavampaa suorittaa tutkintoon johtavia opintoja. Toimet nuorten maksuhäiriömerkintöjen vähentämiseksi voivat madaltaa kynnystä opintolainan ottamiseen. Myös yleinen suhtautuminen opintolainoihin saattaa muuttua opintotuen lainapainotteisuuden lisääntymisen myötä.

Vaikeimmassa tilanteessa olevat nuoret tarvitsevat kuitenkin ylimääräistä taloudellista tukea siirtymisessä osallistumistulolta opintotuelle. Poikkeustapauksissa nuoret voisivat (ainakin ylimenokauden ajan) saada aktiivitason osallistumistuloa tutkintoon johtavaan koulutukseen. Toisaalta esimerkiksi myös työpajoissa tulisi olla mahdollista suorittaa osana kuntouttavaa työtoimintaa, työkokeiluita, muuta vastaavaa palvelua tai muutoin aktiivitason osallistumistulon mukaisessa toiminnassa tutkinnon osia. Näin palveluissa olevien nuorten osaaminen tulisi tunnistetuksi ja tunnustetuksi virallisiksi tutkinnoiksi tai niiden osiksi laajamittaisemmin. Näin myös ne nuoret, jotka eivät kykene osallistumaan formaaliin koulutukseen, saisivat hyväksi luettua aktiivitoimissa kertyvää osaamista. Työpajatoiminnassa osaamisen tunnistamista on tehty vuosia ja työpajat ovat kehittäneet tähän työkaluja, joita voitaisiin ottaa laajempaankin käyttöön.

Sosiaaliturvan kokonaisuudistus mainitaan tulevaisuusselonteossa. Monet tahot ovat jo antaneet kannatustaan mallille, jossa Suomi siirtyisi yhtenäiseen perusturvaan Ison-Britannian mallin mukaisesti. Nuorten osallistumistulo ja aikuisten osallistumistulo voisivat tulla osaksi tätä mallia, jos samalla otetaan huomioon syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ja aikuisten erityiset palvelutarpeet.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI
VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
STATSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES

Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos, PL 54 (Unioninkatu 37), 00014 Helsingin yliopisto
puh. 0294 1911
Institutionen för politik och ekonomi, PB 54 (Unionsgatan 37), FI-00014 Helsingfors universitet
tel. 0294 1911
Department of Political Science, P.O. Box 54 (Unioninkatu 37), FI-00014 University of Helsinki
tel. 0294 1911

Osallistulon kehittämismahdollisuudet

Osallistumistulon kehittämisessä on otettava huomioon, että kohderyhmänä on suuri, heterogeeninen joukko, johon kuuluvilla tilanteet ovat hyvin erilaisia. Työn saanti on usein vaikeaa, jos työnhakijalla on sairauksia tai muita toimintakyvyn ongelmia. Fyysiset rajoitteet vaikeuttavat selviytymistä raskaissa ja kiireisissä töissä. Oppimisen ja tarkkaavaisuuden vaikeudet sekä mielenterveysongelmat voivat hankaloittaa uuden omaksumista ja keskittymistä. Avoimille markkinoille tähtäävä pitkäaikaistyötön voi löytää osallistavasta toiminnasta suunnitelmaansa tukevia kurssi- tai toimintavaihtoehtoja. Kohderyhmän heterogeenisuuden vuoksi osallistumistulo edellyttää asiakkaille yksilöllisiä palvelutarvearvioita. Kun asiakas laatii itse tai yhdessä työntekijän kanssa suunnitelman hänelle sopivan osallistumisen muodoista, saadaan toiminnasta eniten hyötyä pitemmälläkin tähtäimellä.

Vaikuttavuuden arvioinnin tulisi olla keskeinen osa osallistumistuloon liittyvän palvelumallin kehittämistä. Osallistumisen muotojen pitkäaikaista vaikuttavuutta tulisi aina arvioida suhteessa alkuperäisiin tarpeisiin. Tiedolla johtamisen malleja voitaisiin kehittää hyödyntämällä nykyistä aktiivisemmin rekisteritietoja ja tekoälyä. Lisäksi on tärkeää seurata osallistumistulosta saatavia kokemuksia muissa maissa ja aivan erityisesti Hollannissa, jossa mallia on sovellettu jo pitkään.

Uusien sosiaaliturvamallien suunnittelussa olisi otettava kohderyhmä mukaan. Aktiivimallia koskeva keskustelu osoittaa, että epäoikeudenmukaisiksi koetut järjestelmät lisäävät kokemusta yhteiskunnan kahtiajaosta, jopa voimistavat yhteiskuntavihaa.

Leidenissä 15. tammikuuta 2019

Heikki Hiilamo
Professori
Helsingin yliopisto

Lähteet

Atkinson, A. B. (1996) The Case for a Participation Income. The Political Quarterly, 67 (1), 67–70.

Atkinson, A. (2015) Inequality. What can be done? Harvard University Press.

Card, D. & Kluve, J. & Weber, A. (2015) What works? A Meta Analysis of recent Active Labor Market Program Evaluations. NBER Working Paper Series, Working Paper 21431.

Hiilamo, H. (2016) Miten perustulokokeilu voisi onnistua Suomessa? Yhteiskuntapolitiikka 81(3): 343351.

Hiilamo, H. T., Komp, K. S., Moisio, P., Sama, T. B., Lauronen, J-P., Karimo, A. I., Mäntyneva, P., Parpo, A. & Aaltonen, H. (2017a). Neljä osallistavan sosiaaliturvan mallia. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Hiilamo H, Määttä A, Koskenvuo K, Pyykkönen J, Räsänen T, Aaltonen S. (2017b) Nuorten osallisuuden edistäminen. Selvitysmiehen raportti. Diak-puheenvuoroja. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/133266/Puheenvuoro_11_978-952-493-298-1.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Hyggen, C. (2015). Unge utenfor utdanning og arbeid i Norden. Utfordringer, innsatser og anbefalinger. TemaNord 2015:536.

Kangas, O. & Pulkka, V.-P. (toim.) (2016): Ideasta kokeiluun? Esiselvitys perustulokokeilun toteuttamisvaihtoehdoista. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Koskenvuo, K., Hytti, H. & Autti-Rämö, I. (2011) Seurantatutkimus nuorten kuntoutusrahasta ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisestä. Kuntoutus 3/2011, 22-30. Saatavissa: https://kuntoutusportti.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2011/koskenvuo-ym-katsaus.pdf

van Parisj P (1995), Real freedom for all: what (if anything) can justify capitalism?, Oxford University Press, Oxford, U.K.

Saikku, P. (2015 Ajankohtaista aktiivipolitiikkaa. Katsaus työttömien aktiivitoimenpiteisiin ja sosiaaliturvaan Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa, Saksassa, IsoBritanniassa ja Alankomaissa). Työpaperi 2/2015. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
STATSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES

Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos, PL 54 (Unioninkatu 37), 00014 Helsingin yliopisto
puh. 0294 1911
Institutionen för politik och ekonomi, PB 54 (Unionsgatan 37), FI-00014 Helsingfors universitet
tel. 0294 1911
Department of Political Science, P.O. Box 54 (Unioninkatu 37), FI-00014 University of Helsinki
tel. 0294 1911